

Fler avdelningar i Lagrådet

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2013/14:13 Fler avdelningar i Lagrådet.

I propositionen föreslås att Lagrådet ska få bestå av högst fem avdelningar i stället för högst fyra. Syftet med lagändringen är enligt regeringen att skapa bättre möjligheter för Lagrådet att genomföra sin granskningsuppgift vid mycket stora arbetsanhopningar.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2014.

Utskottet tillstyrker propositionen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Bakgrund.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Fler avdelningar i Lagrådet.....	5
Propositionen.....	5
Utskottets ställningstagande.....	6
 <i>Bilagor</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	7
Regeringens lagförslag.....	8

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:333) om Lagrådet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:13.

Stockholm den 12 november 2013

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Eriksson (MP), Per Bill (M), Björn von Sydow (S), Helene Petersson i Stockaryd (S), Billy Gustafsson (S), Karl Sigfrid (M), Karin Granbom Ellison (FP), Hans Hoff (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Hans Ekström (S), Kajsa Lunderquist (M), Tuve Skånberg (KD), Jonas Åkerlund (SD), Mia Sydow Mölleby (V), Cecilia Brinck (M), Lena Sommestad (S) och Sedat Dogru (M).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Lagrådet ska enligt 8 kap. 20 § regeringsformen på begäran av regeringen eller ett riksdagsutskott lämna yttranden över lagförslag. Lagrådet består av domare eller vid behov tidigare domare vid Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen. Närmare bestämmelser om Lagrådets sammansättning och tjänstgöring ska meddelas i lag. Sådana bestämmelser finns i lagen (2003:333) om Lagrådet (lagrådslagen). Av denna lag följer bl.a. att en avdelning som huvudregel består av tre ledamöter samt att regeringen med hänsyn till arbetsbördan beslutar hur många avdelningar Lagrådet ska bestå av och under vilka tidsperioder avdelningarna ska tjänstgöra. Det slås också fast att fler än sammanlagt sex justitieråd inte samtidigt får tas i anspråk för tjänstgöring i Lagrådet.

Regeringsformens bestämmelser om Lagrådets sammansättning har ansetts betyda att Lagrådet i första hand ska bestå av aktiva ledamöter vid de båda högsta domstolarna och att det på varje avdelning helst bör tjänstgöra åtminstone en aktiv ledamot från var och en av domstolarna (prop. 2001/02:72 s. 44 och 2002/03:45 s. 13). Undantag från denna huvudregel får bara göras om det finns behov av det.

Ett yttrande från Lagrådet ska inhämtas innan riksdagen beslutar om ändringar i bl.a. tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen, lagar som rör enskildas personliga ställning eller som rör förhållandet mellan enskilda och det allmänna och innebär skyldigheter för enskilda (8 kap. 21 § andra stycket regeringsformen). Efter de ändringar i regeringsformen som trädde i kraft den 1 januari 2011 är lagrådsgranskningen, inom Lagrådets granskningsområde, i princip obligatorisk (prop. 2009/10:80, bet. 2009/10:KU19 och 2010/11:KU4). Ett yttrande behöver dock inte inhämtas om granskningen skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet eller fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att avsevärt men uppkommer (tredje stycket i samma paragraf). I samband med dessa ändringar utvidgades också granskningsområdet något.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ändring i lagen (2003:333) om Lagrådet som innebär att Lagrådet får bestå av högst fem avdelningar i stället för högst fyra.

Utskottets överväganden

Fler avdelningar i Lagrådet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag. Utskottet delar regeringens bedömning att Lagrådet i undantagsfall och under kortare tidsperioder bör ges möjligheten att arbeta på fem avdelningar. Utskottet vill dock framhålla vikten av att Lagrådet ges förutsättningar att arbeta utan alltför stora arbetsanhopningar.

Propositionen

Regeringen konstaterar i propositionen att Lagrådets arbetsbörda har ökat sedan det inrättades 1909, då med en avdelning, och att detta har lett till tre olika beslut om att öka det maximala antalet avdelningar. Det senaste fattades 1979 och sedan dess har Lagrådet bestått av högst fyra avdelningar. Arbetsbördan har dock fortsatt att öka. Den grundlagsändring som trädde i kraft 2011 och som gör Lagrådets granskning i princip obligatorisk, liksom den höga lagstiftningstakten inom EU, ibland med krav på snabba nationella lagstiftningsåtgärder, framhålls av regeringen som bidragande orsaker till den ökande arbetsbördan för Lagrådet och svårigheterna att planera lagstiftningsarbetet så att arbetsanhopningar undviks.

Lagrådet arbetar enligt regeringen i dag normalt under året på två avdelningar. Vid arbetsanhopningar brukar dock Lagrådet ofta arbeta på tre avdelningar. Under några kortare perioder har arbetet också varit fördelat på fyra avdelningar. Den generella ökningen av antalet granskningsärenden och omfattningen av dessa har enligt regeringen betydelse för hur många avdelningar som behövs för verksamheten i Lagrådet. Av betydelse för behovet är också det förhållandet att arbetsbördan varierar över tiden. I lagrådslagens förarbeten konstaterades att den ojämförligt viktigaste orsaken till att det behövs ytterligare avdelningar tycks vara att remisserna anhopas vid vissa perioder under året (prop. 2002/03:45 s. 15).

Av 3 kap. 3 § riksdagsordningen följer att riksdagen fastställer vilken dag propositioner som enligt regeringen bör behandlas under det pågående riksmötet senast ska lämnas till riksdagen. Denna dag, som brukar infalla omkring den 25 mars, kallas stoppdagen. I anslutning till stoppdagarna brukar regeringen regelmässigt besluta att Lagrådet ska arbeta på tre avdelningar. Inför stoppdagen 2010 var Lagrådets arbetsanhopning enligt regeringen så omfattande att det, trots att regeringen då hade beslutat att Lagrådet skulle arbeta på fyra avdelningar, fanns risk för att inte alla remisser skulle kunna granskas i sådan tid att regeringen skulle hinna lämna propositioner till riksdagen senast på stoppdagen. En sådan situation kunde enligt regeringen undvikas endast genom en omfattande arbetsinsats från Lagrådets sida.

Regeringen anser att den utveckling som har skett när det gäller behovet av omfattande lagrådsgranskning under vissa kortare perioder av året, i synnerhet under riksmötet före ett riksdagsval, motiverar att det införs en möjlighet för Lagrådet att arbeta på ytterligare en avdelning. En femte avdelning kan i framtiden bli nödvändig vid mycket omfattande och komplicerade lagstiftningsärenden, särskilt om granskningen av dessa sammanfaller med avlämnandet av ett stort antal remisser av mer genomsnittlig omfattning och komplexitet.

Det kan enligt regeringen bara förväntas finnas behov av fem avdelningar i Lagrådet i sällsynta undantagsfall och endast under kortare tidsperioder. I undantagsfall kan vidare enligt regeringen avdelningarna vara sammansatta så att bara en aktiv ledamot tjänstgör på dessa, i stället för en aktiv ledamot från var och en av de högsta domstolarna, vilket är huvudregeln. Även om en fjärde och en femte avdelning undantagsvis tillfälligt inrättas i Lagrådet, konstaterar regeringen att den nuvarande bestämmelsen som innebär att högst sex justitieråd samtidigt kan tjänstgöra i Lagrådet skapar förutsättningar för att sätta samman avdelningarna så att minst en aktiv ledamot från antingen Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen tjänstgör på varje avdelning. Regeringen gör mot denna bakgrund bedömningen att det inte finns något behov av att ändra den gällande ordningen om hur många justitieråd som samtidigt får tas i anspråk för tjänstgöring i Lagrådet.

Det har inte väckts någon följdmotion med anledning av propositionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som delar regeringens bedömning att Lagrådet i undantagsfall och under kortare tidsperioder bör ges möjligheten att arbeta på fem avdelningar, tillstyrker propositionen. Utskottet vill dock framhålla vikten av att regeringen i så stor utsträckning som möjligt genom att planera sitt lagstiftningsarbete ger Lagrådet förutsättningar att arbeta utan alltför stora arbetsanhopningar.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2013/14:13 Fler avdelningar i Lagrådet:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:333) om Lagrådet.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (2003:333) om Lagrådet

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2003:333) om Lagrådet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lagrådet består av minst en och
högst *fyra* avdelningar.

3 §

Lagrådet består av minst en och
högst *fem* avdelningar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.